

SVEIKAS SAULĖS MIESTAS
Šiaulių miesto savivaldybės
viešoji sveikatos apsauga

ŠIAULIŲ MIESTO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGŲ 0-6 M. VAIKŲ 2024 M. PROFILAKTINIŲ SVEIKATOS PATIKRINIMŲ DUOMENŲ APŽVALGA

Šiauliai

IVADAS

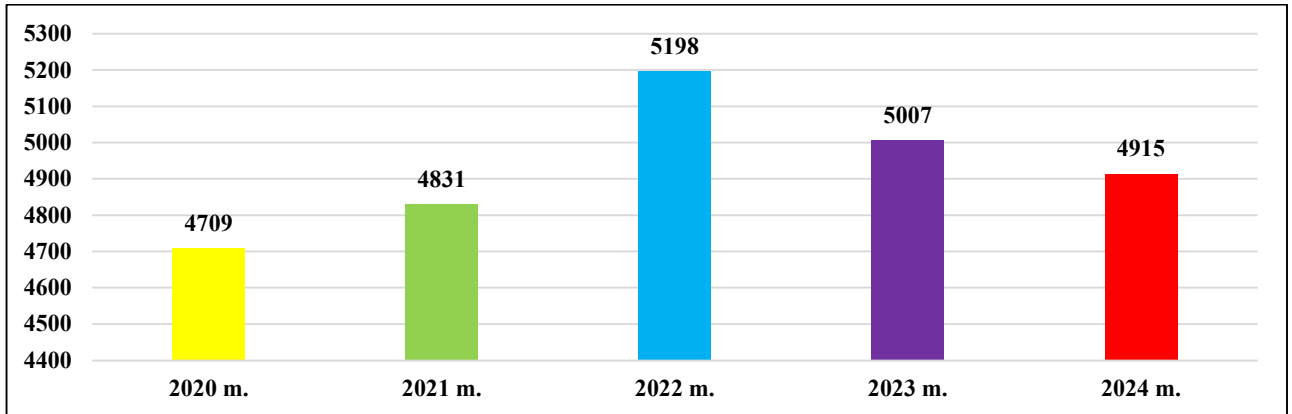
Vaikų sveikata yra viena iš svarbiausių ir pagrindinių visuomenės gerovės sudedamųjų dalių, turinčių tiesioginį poveikį ne tik jų fizinei ir emocinei būklei, bet ir mokymosi rezultatams bei socialiniam gyvenimui. Šiandieninė mokinių aplinka yra kupina iššūkių: nuo sėdimo gyvenimo būdo ir netinkamos mitybos iki streso ir emocinės įtampos, kurie gali turėti ilgalaikių pasekmių. Dėl šios priežasties svarbu ne tik užtikrinti sveikatos priežiūrą mokyklose, bet ir skatinti sveikos gyvensenos įpročius bei integruoti sveikatingumo programas, kurios padėtų vaikams ir paaugliams lavinti tiek fizinį, tiek psichologinį atsparumą.

Lietuvoje jau daugiau nei septynerius metus yra įdiegta ir funkcionuoja Higienos instituto tvarkoma Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (toliau – VSS IS). Higienos institutui 2020 m. įgyvendinus VSS IS (Vaikų sveikatos stebėsenos informacinės sistemos) plėtros projektą, kurio metu VSS IS buvo pritaikyta ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokinių sveikatos stebėsenai, atsirado galimybė kaupti ir tvarkyti šalies ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių 0 – 6 m. amžiaus vaikų sveikatos duomenis. Šie duomenys į VSS IS gaunami iš elektroninės statistinės apskaitos formos Nr. E027-1 „Mokinio sveikatos pažymėjimas“ (toliau – Mokinio sveikatos pažymėjimas) per sąsają su Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacine sistema (toliau – ESPBI IS).

Apžvalgoje pateikiami ir aprašomi Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių 0 – 6 m. amžiaus vaikų sveikatos rodikliai, nustatyti profilaktinių sveikatos patikrinimų metu. Naudotasi Higienos instituto Vaikų sveikatos stebėsenos informacinės sistemos specialistų parengtu leidiniu „Mokinių sveikata. 2024–2025 mokslo metai“. Apžvalgoje pateikiama vaikų kūno masės indekso (toliau – KMI) įvertinimo situaciją, pasiskirstymas pagal fizinio ugdymo grupes, gydytojų nurodytos bendros sveikatos rekomendacijos, reikalingos ugdymo procese. Taip pat pateikiamas dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas. Apžvalgoje pateikiami ir 0 – 6 m. amžiaus vaikų ligotumo duomenys gauti iš Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos „Sveidra“. Šie duomenys apima tik ugdymo įstaigas lankančius vaikus, kurie kreipėsi į asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl sveikatos sutrikimo.

Mokinio sveikatos pažymėjimo pateikimo apžvalga

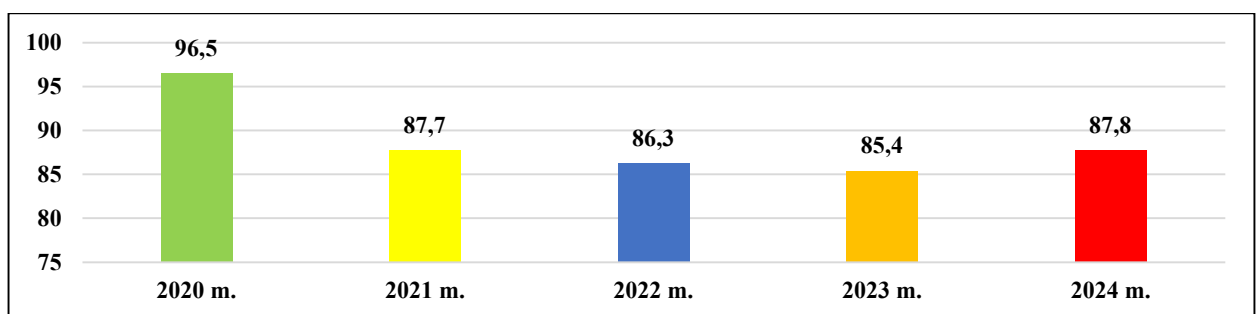
Mokinių registro duomenimis, Šiaulių mieste ikimokyklinio ugdymo įstaigas 2020 m. lankė 4 709 0–6 m. amžiaus vaikų, o 2024 m. – 4 915 vaikų (1 pav.).

1 pav. Šiaulių mieste ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių 0–6 m. amžiaus vaikų skaičius 2020–2024 m. (abs. sk.)

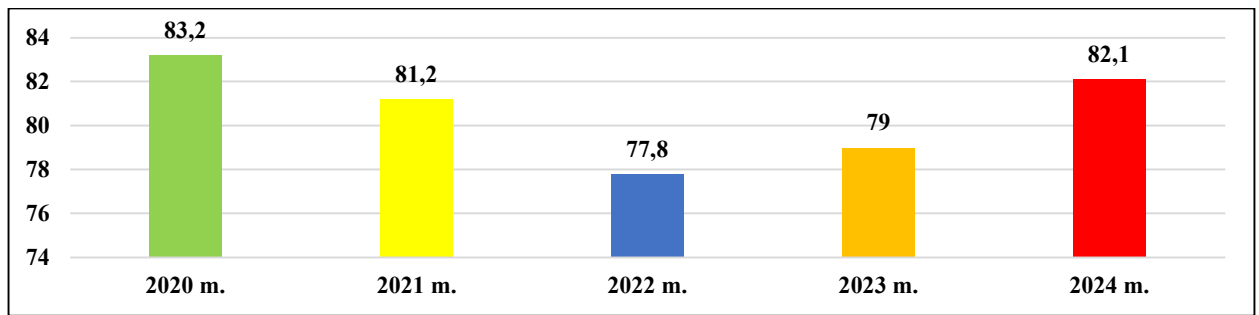
Elektroninį Mokinio sveikatos pažymėjimą sudaro dvi atskiros dalys: I dalis „Sveikatos būklės įvertinimas“ ir II dalis „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“. Tai du atskiri dokumentai ir galioja nepriklausomai nuo to, ar pateikta tik I dalis, ar tik II dalis, ar abi dalys kartu. Pirmą pažymėjimo dalį turi teisę pildyti šeimos gydytojas (vaikų ligų ir vidaus ligų gydytojai) arba slaugytojas, antrą dalį – gydytojas odontologas arba gydytojas odontologas specialistas, arba burnos higienistas.

0–6 m. amžiaus grupėje užpildytą Mokinio sveikatos pažymėjimo I dalį 2020 m. turėjo 96,5, o 2024 m. – 87,8 proc. Lyginant 2024 m. su 2020 m., turinčių užpildytą pažymėjimo I dalį sumažėjo 8,7 proc. (2 pav.).

2 pav. Mokinio sveikatos pažymėjimo I dalis „Sveikatos būklės įvertinimas“ 2020–2024 m. (proc.)

Užpildytą II pažymėjimo dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“ 2020 m. turėjo 83,2 proc. vaikų, o 2024 m. – 82,1 proc. Lyginant 2024 m. su 2020 m., turinčių užpildytą pažymėjimo II dalį sumažėjo 1,1 proc. (3 pav.).

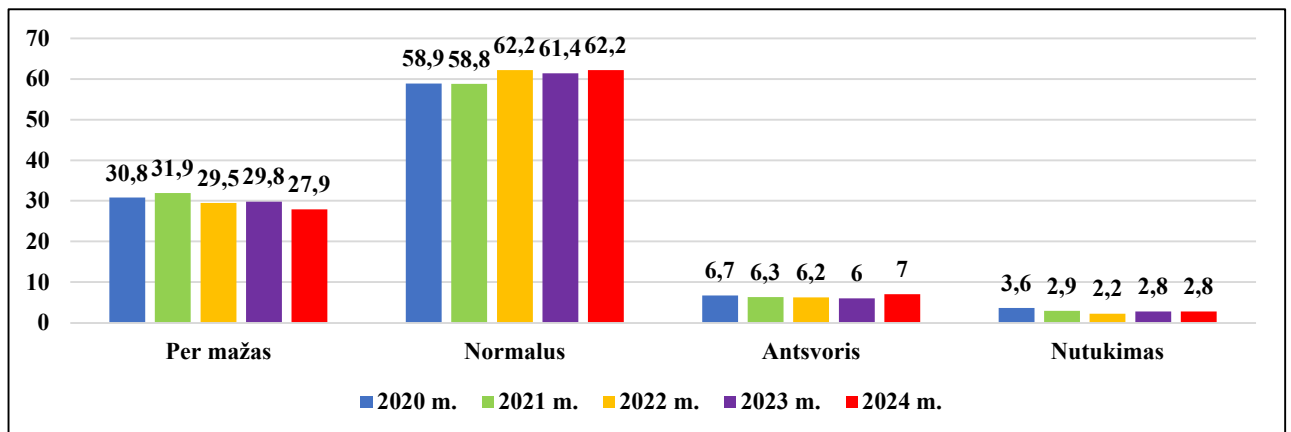

3 pav. Mokinio sveikatos pažymėjimo II dalis „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“ 2020–2024 m. (proc.)

Kūno masės indekso vertinimas

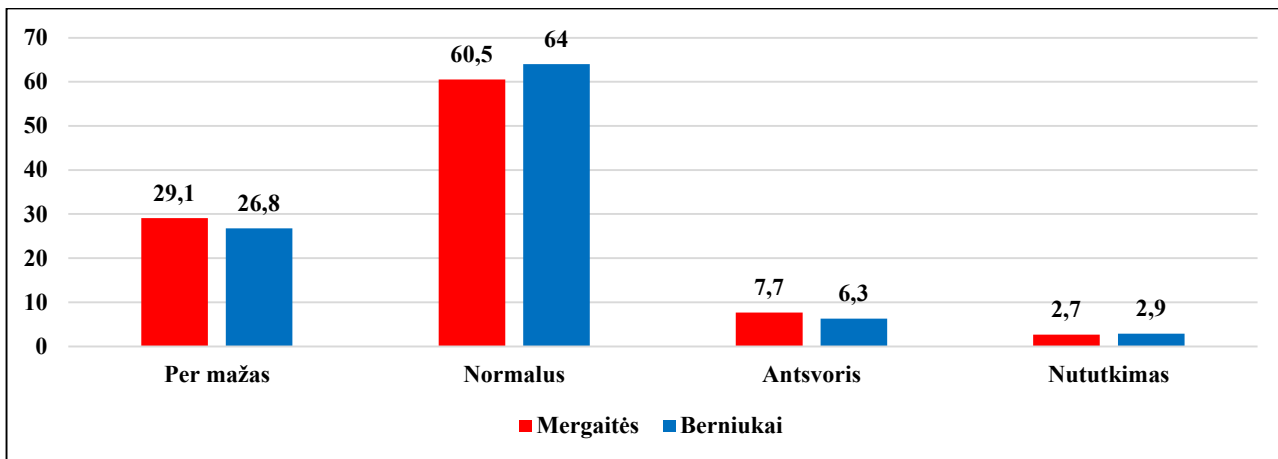
Profilaktinio sveikatos patikrinimo metu šeimos gydytojas išmatuoja vaiko ūgį, svorį, rezultatus įrašo į elektroninį Mokinio sveikatos pažymėjimą, kuriame automatiškai apskaičiuojama kūno masės indekso (toliau – KMI) skaitinė reikšmė ir KMI įvertinimas: per mažas svoris, normalus svoris, antsvoris ar nutukimas. Nuo 2020 m. gegužės 1 d. įsigaliojo 2–18 m. amžiaus vaikams pritaikytos KMI vertinimo ribos.

Apžvelgiant 2–6 m. amžiaus vaikų KMI įvertinimo rezultatus 2020–2024 m. matyti, kad dviems trečdaliams vaikų buvo nustatytas normalus svoris, per mažą svorį turėjo trečdalis vaikų, beveik kas dešimtas vaikas turėjo padidėjusį svorį (4 pav.).

4 pav. 2–6 m. amžiaus vaikų KMI įvertinimas 2020–2024 m. (proc.)

Lyginant KMI vertinimo rezultatus 2024 m. pagal lytį 2–6 m. amžiaus grupėje, matyti, kad kiek didesnė dalis berniukų nei mergaičių turėjo per mažą ar normalų svorį, tuo tarpu nežymiai didesnė dalis mergaičių nei berniukų turėjo antsvorį (5 pav.).

5 pav. 2–6 m. amžiaus vaikų KMI įvertinimas 2024 m., lyginant pagal lytį (proc.)

Vaikų fizinio pajėgumo įvertinimas

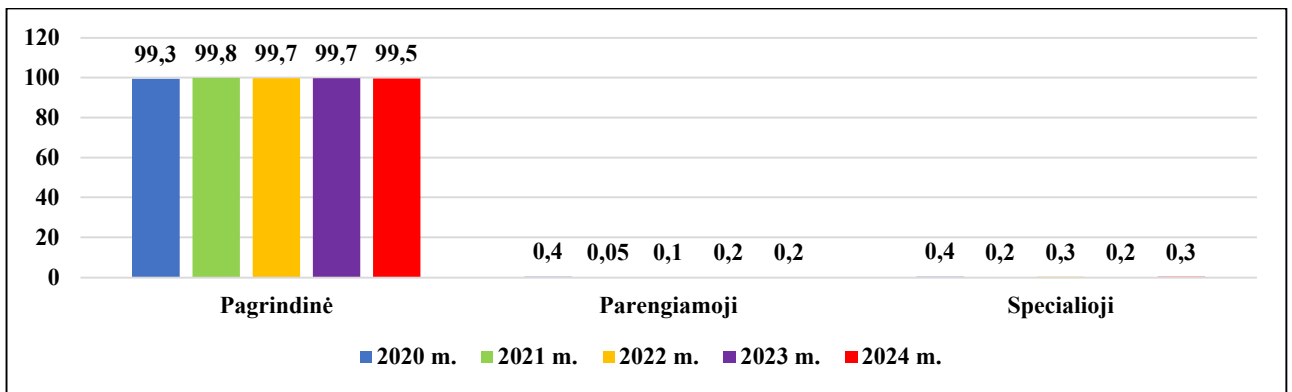
Kasmetinio mokinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas, įvertinęs vaiko fizinę sveikatos būklę, jo sveikatos pažymėjime nurodo fizinio ugdymo grupę: pagrindinę, parengiamąją, specialiąją.

Pagrindinei fizinio ugdymo grupei priskiriami visiškai sveiki ar turintys nedidelių sveikatos sutrikimų (nedidelio laipsnio regos sutrikimai, netaisyklinga laikysena, funkciniai negalavimai ir pan.) mokiniai. Šiai grupei priklausantys mokiniai gali treniruotis sporto būreliuose ir dalyvauti sporto varžybose.

Parengiamajai fizinio ugdymo grupei priskiriami mokiniai, turintys nedidelių sveikatos sutrikimų, persirgę tam tikromis ligomis ir laikinai negalintys lankyti kūno kultūros pamokų visu pajėgumu. Jie mankština pamokose pagal mokyklinę programą su sąlyga, kad fizinė veikla nepablogintų jų sveikatos būklės. Kai kurie fiziniai pratimai neatliekami arba ribojami. Gydytojas specialistas, priskyres mokinį šiai fizinio ugdymo grupei, turi nurodyti ir mokinio dalyvavimo ugdymo veikloje rekomendacijas.

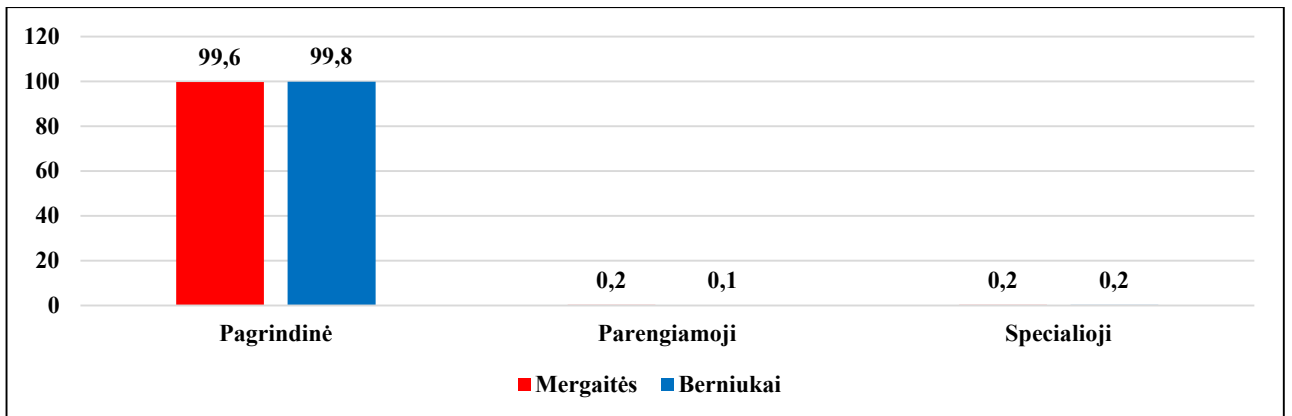
Specialiajai fizinio ugdymo grupei priskiriami mokiniai, turintys nuolatinių ar laikinų sveikatos sutrikimų, kurie su tam tikrais apribojimais netrukdo jiems dalyvauti ugdymo veikloje. Tokie vaikai sportuoja pagal specialią kūno kultūros programą ar lanko gydymosi kūno kultūros pratybas. Gydytojas specialistas atitinkamai turi nurodyti ir mokinio dalyvavimo ugdymo veikloje rekomendacijas.

2020–2024 m. didžioji 0–6 m. amžiaus vaikų dalis sportavo pagrindinėje fizinio ugdymo grupėje. Parengiamoji ir specialioji fizinio ugdymo grupės tesudarė labai menką dalį (6 pav.).

6 pav. 0–6 m. amžiaus vaikų pasiskirstymas fizinio ugdymo grupėse 2020–2024 m. (proc.)

Lyginant 0–6 m. amžiaus vaikų pasiskirstymą fizinio ugdymo grupėse pagal lytį 2024 m. Šiaulių mieste, matyti, kad mergaitės ir berniukai pasiskirstė tolygiai tiek pagrindinėje, tiek parengiamajoje, tiek specialiojoje fizinio ugdymo grupėje (7 pav.).

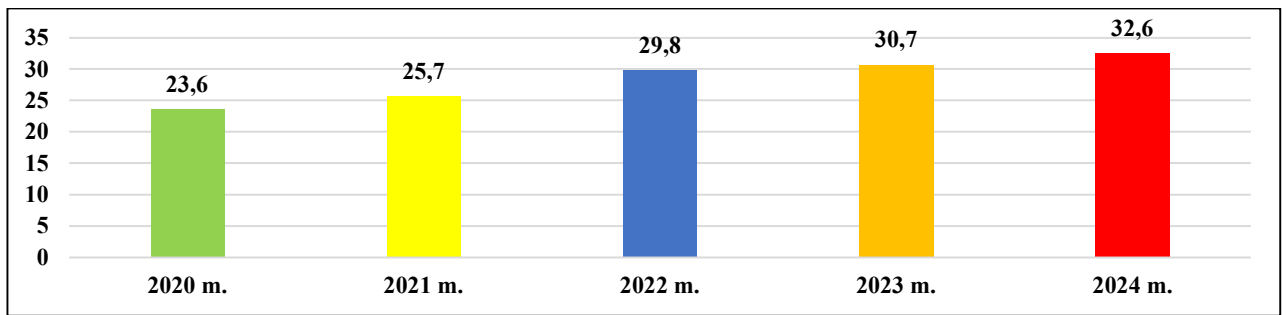

7 pav. 0–6 m. amžiaus vaikų pasiskirstymas fizinio ugdymo grupėse 2024 m., lyginant pagal lytį (proc.)

Vaikų dalyvavimas ugdymo veikloje

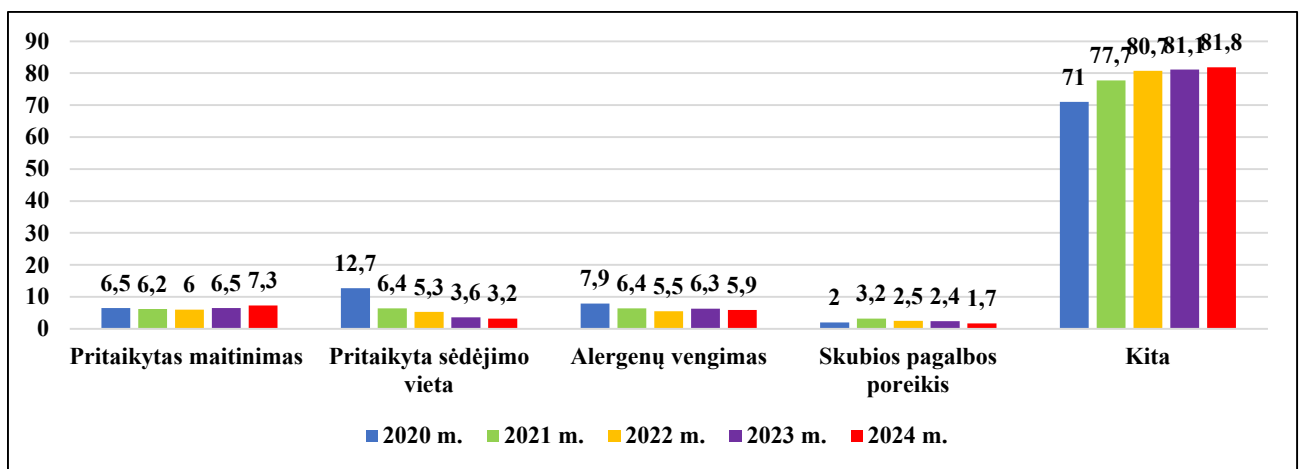
Mokinys, sergantis lėtine liga ir (ar) turintis sveikatos sutrikimų, kurie riboja mokinio dalyvavimą ugdymo veikloje, gali dalyvauti ugdymo veikloje, laikydamasis rekomendacijų. Gydytojas elektroniniame Mokinio sveikatos pažymėjime iš pasirinkto sąrašo pažymi bendrą rekomendaciją arba užpildo specialią rekomendaciją, nurodydamas mokinio ligos/sveikatos sutrikimo TLK-10-AM kodą ir aprašydamas specialias rekomendacijas ir (ar) pirmosios pagalbos priemones, kurių gali prireikti mokiniui, dalyvaujant ugdymo veikloje.

2020 m. 23,6 proc., o 2024 m. – 32,6 proc. patikrintų 0–6 m. amžiaus Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų vaikų buvo nurodytos bendros rekomendacijos. Lyginant 2024 m. su 2020 m., matyti, kad vaikų, turinčių bendras rekomendacijas, dalis padidėjo 9,0 proc. (8 pav.).

8 pav. 0–6 m. amžiaus vaikams nurodytos bendros sveikatos rekomendacijos 2020–2024 m. (proc.)

Rekomendacija dėl pritaikyto maitinimo nurodyta kas tryliktam vaikui, alergenų vengimas – kas penkioliktam vaikui. Skubios pagalbos poreikis nurodytas tik labai menkai daliai vaikų. Daugiau nei dviems trečdaliams vaikų buvo nurodyta rekomendacija „Kita“ (9 pav.).

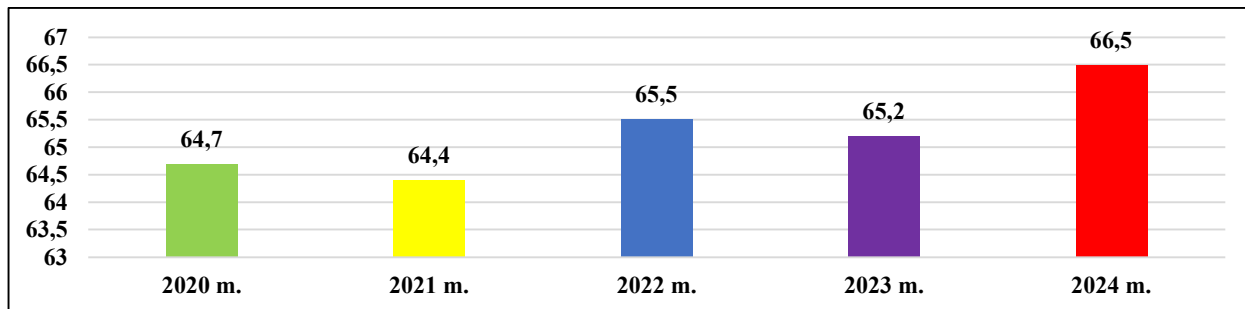

9 pav. 0–6 m. amžiaus vaikų, kuriems nurodytos bendros rekomendacijos, pasiskirstymas 2020–2024 m. (proc.)

Vaikų dantų ir žandikaulių būklės apžvalga

Gydytojas odontologas, atlikdamas kasmetinį mokinio sveikatos patikrinimą, įvertina mokinio dantų, žandikaulių būklę ir įrašo rezultatus į Mokinio sveikatos pažymėjimo II dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“. Ėduonies pažeistų (k), plombuotų (p) ir išrautų dantų (i) skaičius pažymėjime įrašomas ties kiekviena raide. Mažosios raidės (kpi) reiškia pieninių dantų įvertinimą, didžiosios raidės (KPI) – nuolatinių dantų įvertinimą. Jeigu profilaktinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas odontologas neranda ėduonies pažeistų, plombuotų ir dėl ėduonies išrautų dantų, Mokinio sveikatos pažymėjime ties raidėmis k, p, i bei K, P, I įrašomi nuliai – tai reiškia, kad vaiko dantys sveiki.

2020 m. 64,7 proc., 2021 m. – 64,4 proc., 2023 m. – 65,2 proc., o 2024 m. – 66,5 proc. Šiaulių miesto 0–6 m. amžiaus vaikų turėjo sveikus dantis (10 pav.). Lyginant 2020 m. su 2024 m., matyti, kad 1,8 proc. padidėjo vaikų dalis, turinčių sveikus dantis.

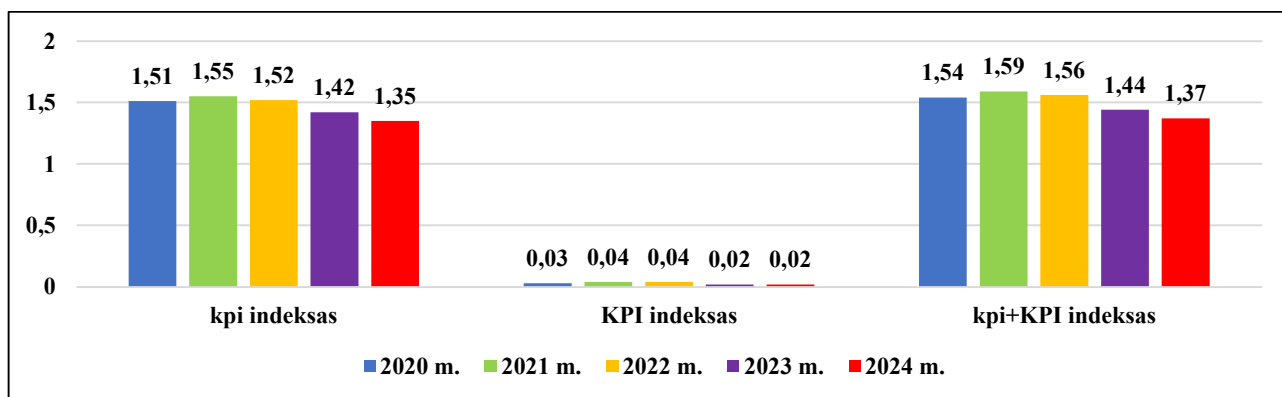
10 pav. 0–6 m. amžiaus vaikų, turinčių sveikus dantis pasiskirstymas 2020–2024 m. (proc.)

Įvertinus ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų skaičių, apskaičiuojamas dantų ėduonies intensyvumo rodiklis – KPI indeksas, kuris rodo, kiek ėduonies pažeistų dantų tenka vienam asmeniui.

KPI intensyvumo lygiai būna:

- labai mažas 0,0 - 1,0;
- mažas 1,1 – 2,6;
- vidutinis 2,7 – 4,4;
- didelis 4,5 – 6,6;
- labai didelis > 6,7.

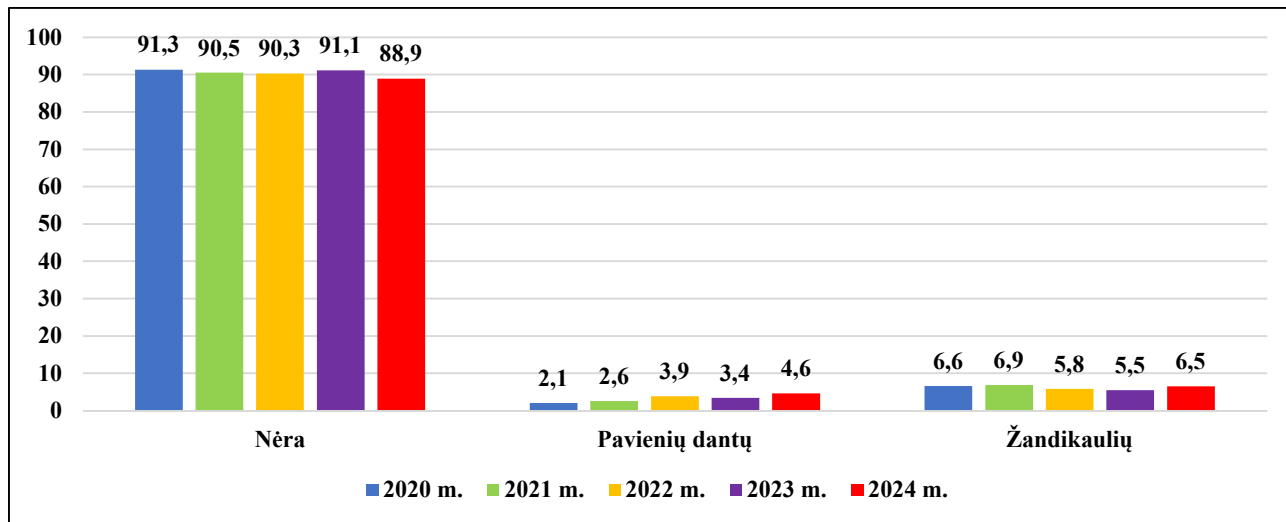
Šiaulių miesto 0–6 m. amžiaus vaikų bendras dantų ėduonies intensyvumo rodiklis ir 2020 m. (1,54), ir 2021 m. (1,59), ir 2022 m. (1,56), ir 2023 m. (1,44), ir 2024 m. (1,37) buvo mažas (11 pav.). Šio rodiklio reikšmė, lyginant 2020 m. su 2024 m., Šiaulių mieste sumažėjo 0,17 vieneto.

11 pav. 0–6 m. amžiaus vaikų kpi, KPI ir kpi+KPI indeksų pasiskirstymas 2020–2024 m.

Profilaktinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas odontologas taip pat įvertina mokinio sąkandžio būklę.

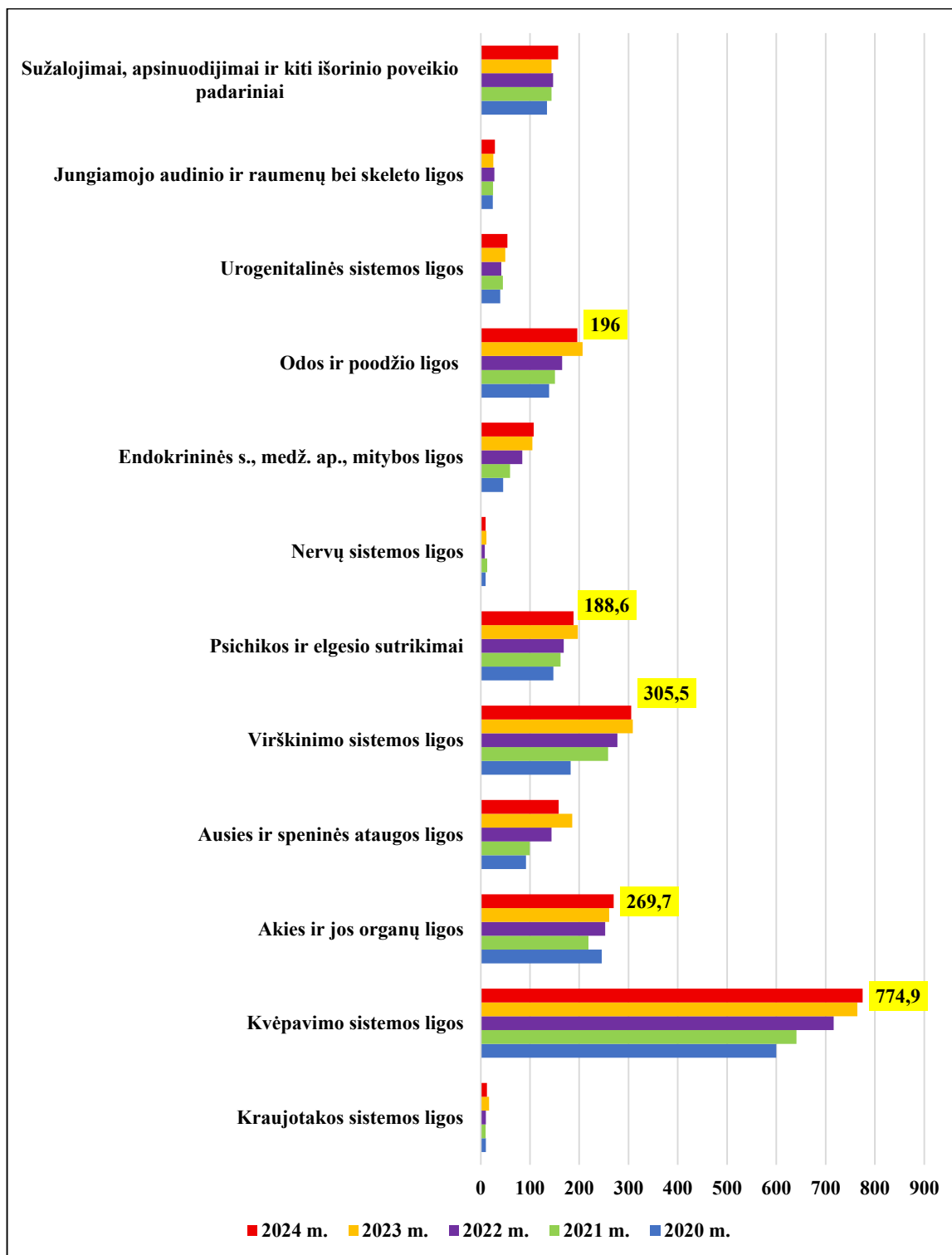
Vertinant Šiaulių miesto 0–6 m. amžiaus vaikų sąkandžio būklę 2020–2024 m. matyti, kad didžioji dauguma patikrintų vaikų neturėjo sąkandžio patologijos. Pavienių dantų patologija 2024 m. nustatyta 4,6 proc., o žandikaulių patologija 6,5 proc. patikrintų vaikų (12 pav.).

12 pav. 0–6 amžiaus vaikų sąkandžio patologijos įvertinimo pasiskirstymas 2020–2024 m. (proc.)

Vaikų ligotumo rodiklių apžvalga

Remiantis Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos „Sveidra“ duomenimis, 2024 m. didžiausias Šiaulių miesto 0–6 m. amžiaus vaikų ligotumas, kaip ir 2023 m. bei 2022 m., buvo kvėpavimo sistemos ligomis (774,9/1000 gyv.). Antroje vietoje buvo virškinimo sistemos ligos (305,5/1000 gyv.). Akies ir jos priedinių organų ligos diagnozuotos 269,7/1000 gyv. Odos ir poodžio ligos 0–6 m. amžiaus grupėje sudarė 196,0,1/1000 gyv., o psichikos ir elgesio sutrikimai – 188,6/1000 gyv. Lyginant 2024 m. rodiklius su 2023 m. rodikliais, matyti, kad 2024 m. padidėjo ligotumas kvėpavimo sistemos ir akies ir jos priedinių organų ligomis, o ligotumas odos ir poodžio ligos ir psichikos ir elgesio sutrikimais – sumažėjo (13 pav.).

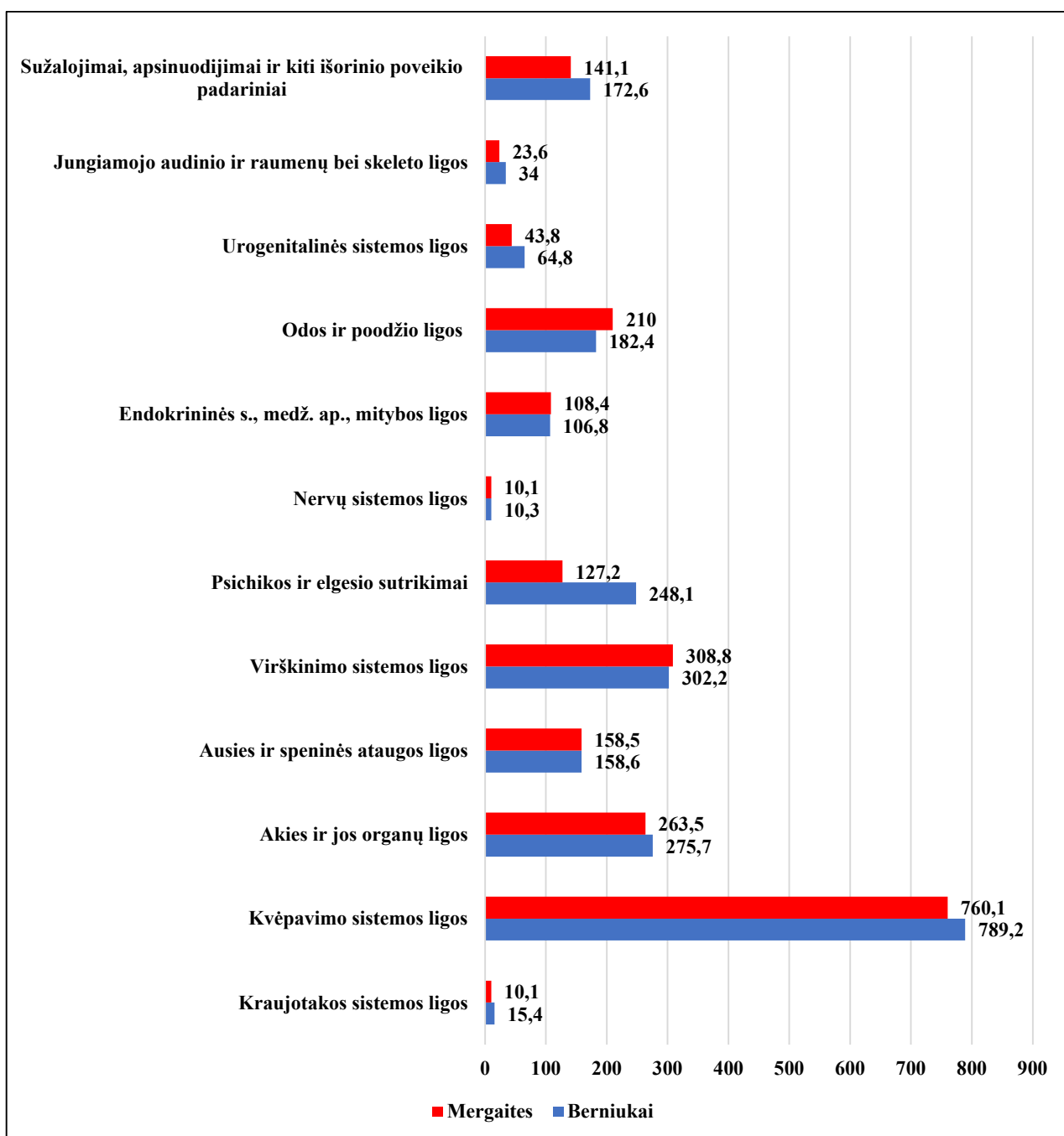

13 pav. Šiaulių miesto 0–6 m. amžiaus vaikų ligotumas 2020–2024 m. (1000 gyv.)

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Lyginant 2024 m. Šiaulių miesto 0 – 6 m. amžiaus vaikų ligotumą pagal lytį matyti kad, daugiau mergaitėms buvo nustatyta virškinimo sistemos ligų (308,8/1000 gyv.) ir odos ir poodžio ligų (210,0/1000 gyv.). Tuo tarpu daugiau berniukams nustatyta kvėpavimo sistemos ligų (789,2/1000 gyv.), psichikos ir elgesio sutrikimų (248,1/1000 gyv.), sužalojimų, apsinuodijimų ir kitų išorinių

poveikių padarinių (172,6/1000 gyv.). Berniukų ligotumas kvėpavimo sistemos ligomis ir sužalojimai, apsinuodijimai ir kiti išorinių poveikių padariniai 2024 m. padidėjo (14 pav.).

14 pav. Šiaulių miesto 0–6 m. amžiaus vaikų ligotumas 2024 m., lyginant pagal lytį (1000 gyv.)

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Apibendrinimas

- Šiaulių mieste ikimokyklinio ugdymo įstaigas 2024 m. lankančių 0–6 m. amžiaus vaikų skaičius siekė 4 915.
 - 2024 m. 87,8 proc. 0–6 m. vaikų turėjo užpildytą Mokinio sveikatos pažymėjimo I dalį. Užpildytą II pažymėjimo dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“ 2024 m. turėjo 82,1 proc. vaikų.
 - 2020–2024 m. dviems trečdaliams vaikų buvo nustatytas normalus svoris, per mažą svorį turėjo trečdalis vaikų, beveik kas dešimtas vaikas turėjo padidėjusį svorį. 2024 m. kiek didesnė dalis berniukų turėjo per mažą svorį, tuo tarpu nežymiai didesnė dalis mergaičių turėjo antsvorį.
 - Per penkerius metus didžioji 0–6 m. amžiaus vaikų dalis sportavo pagrindinėje fizinio ugdymo grupėje. Parengiamoji ir specialioji fizinio ugdymo grupės tesudarė labai nedidelę dalį.
 - 2020–2024 m. beveik kas trečiam vaikui buvo nurodytos bendrosios rekomendacijos. Rekomendacija dėl pritaikyto maitinimo ir alergenų vengimo nurodyta kas penkioliktam vaikui.
 - Per penkerius metus daugiau nei du trečdaliai Šiaulių miesto 0–6 m. amžiaus vaikų turėjo sveikus dantis. Bendras dantų ėduonies intensyvumo rodiklis buvo mažas. Šio rodiklio reikšmė, lyginant 2020 m. su 2024 m., Šiaulių mieste sumažėjo 0,17 vieneto. Didžioji dauguma patikrintų vaikų neturėjo sąkandžio patologijos. Pavienių dantų patologija 2024 m. nustatyta 4,6 proc., o žandikaulių patologija 6,5 proc. patikrintų vaikų.
 - Didžiausias 0–6 m. amžiaus vaikų ligotumas 2020–2024 m. buvo kvėpavimo sistemos ligomis. Antroje vietoje buvo virškinimo sistemos ligos, toliau sekė akies ir jos priedinių organų ligos, psichikos ir elgesio sutrikimai bei odos ir poodžio ligos. 2024 m. padidėjo ligotumas kvėpavimo sistemos ir akies ir jos priedinių organų ligomis, o ligotumas odos ir poodžio ligos ir psichikos ir elgesio sutrikimais – sumažėjo. 2024 m. daugiau mergaitėms buvo nustatyta virškinimo sistemos ir odos ir poodžio ligų. Tuo tarpu daugiau berniukams nustatyta kvėpavimo sistemos ligų, psichikos ir elgesio sutrikimų, sužalojimų, apsinuodijimų ir kitų išorinių poveikių padarinių.
-